

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.24.2.171-180>

Ovidij: *Brizeidino pismo Ahilu*

Prevedla Polonca Zupančič

Ovidij se je v tretjem pismu iz zbirke z naslovom *Junakinje oz. Pisma junakinj*¹ prelevil v Homerjeve like iz znamenite trojanske vojne: po prihodu Grkov v Frigijo so vojaki najprej napadli mesta v okolici Troje: Ahil je tako razrušil Tebe in Lirnes, pri tem pa si kot plen prisvojil tudi dve prelepi dekleti, hčeri Hriza in Briza, ki ju *Iliada* generično poimenuje zgolj po očetih, torej s patronimi. Medtem ko je Hrizéido Ahil podaril Agamemnonu, pa je Brizéido zadržal zase; ker pa je moral Agamemnon po volji bogov vrniti svojo deklico očetu, je Ahilu nasilno odvzel njegovo. Junak, užaljen zaradi takšne žalitve, je umaknil svoje bojne vrste in odrekel svojo pomoč v boju proti Trojancem (*Iliada* 1). Potem ko so Grki v spopadih večkrat doživeli poraz, je Agamemnon poslal k Ahilu poslanca z darovi, vendar je Ahil vse to iz jeze zavrnil (*Iliada* 9). Dogajalni čas pisma je ravno po tem trenutku, saj ga Brizeida v njem naproša, naj sprejme ponujene darove in znova stopi v boj proti Troji.

Po uvodu, v katerem se Brizeida predstavi, Ahilu potoži nad svojo žalostno usodo in ga okrivi za njeno nesrečo: ko sta k njemu po Agamemnonovem ukazu prišla poslanca Evribát in Taltibij, da bi jo odpeljala, jo je Ahil predal brez obotavljanja, čemur so se vsi trije čudili (1–13). Brizeida je v joku odšla in poskusila večkrat zbežati, a jo je vsakič zaustavil strah, poleg tega pa si Ahil sploh ni prizadeval, da bi jo dobil nazaj, čeprav ji je celo Patroklos obljubljal, da bo odšla le za kratek čas (14–26). V naslednjih verzih Brizeida omeni drugo skupino poslancev, ki jo sestavljajo Fojniks, Ajant in Odisej – Agamemnon jih pošilja skupaj s številnimi krasnimi darovi, da bi se odkupil Ahilu za svojo nespametno potezo (27–40). Ahilova brezbriznost do nje in darov Brizeido spomni na vse zlo, ki ga je morala zaradi njega prestati v preteklosti: porušil je

¹ Lat. *Epistulae heroidum*. Gre za ljubezenske zgodbe iz grške mitologije, ki jih je Ovidij črpal predvsem iz epsko-tragiške tradicije, deloma pa iz helenističnih in sočasnih pesnitev. Prva serija pisem, ki jih svojim ljubimcem ali oddaljenim možem pišejo slavni ženski liki (najbolj znane dvojice so npr. Penelopa in Odisej, Dejanejra in Herkul, Ariadna in Tezej, Medeja in Jazon ter Didona in Enej), spada v zgodnje obdobje Ovidijevega ustvarjanja; datirajo jih v čas pred letom 15 pr. Kr.

njen dom in ji pobil celotno družino z možem vred, sedaj pa je Ahil edini, ki ji je ostal in ji bo nadomestil izgubo (41–56). Govorice, da namerava kmalu oditi, ji zato vzbujajo grozo in v nadaljevanju ga prosi, naj jo vzame s sabo, saj mu ne bo v nadlego (57–68). Postala bo njegova sužnja na domu in služila novi gospodarici, da le ne bo groba z njo (69–82). Brizeidino razmišljanje se na tem mestu vrne v sedanost in Ahila poziva, naj se vendarle vrne v boj, saj se Agamemnon očitno kesa svoje togote: ker je bila sama vzrok za prepir, naj bo sedaj povod za spravo (83–90). Pri tem omeni junaka Meleagra, ki ga je prav žena prepričala, da je šel v boj – tako naj sedaj Ahil prisluhne njej (91–102). V nadaljevanju mu tudi v dolgi prisegi zatrjuje, da z njo ni spal noben izmed Grkov, nasprotno pa tega Ahil ne more obljubiti, saj se v času njene odsotnosti v družbi dekleta zabava ob igranju na liro, namesto da bi se šel borit (103–120). Brizeida ga opomni, da mu je nekdanja slava predstavljala največjo vrednoto, in ga poziva, naj že porazi Hektorja, ki seje smrt po taboru, Grkom pa naroča, naj prav njo zadolžijo za njihovo poslanko, saj bo lahko s svojimi objemi in poljubi dosegla več kakor vsi prejšnji glasniki (121–138). Če pa je vendarle Ahil popolnoma brezbrizen do nje, naj jo pokonča s svojim mečem, saj jo edino up nanj še ohranja pri življenju (139–148). Kljub temu ga v zadnjem delu pisma prosi, naj jo pusti pri življenju in jo vzame s sabo, kakorkoli se bo že odločil: ali bo šel v boj ali odšel domov (139–154).

Pismo Brizeide Ahilu je primer enostranskega pisma, v katerem Ovidij prikaže znameniti prepir med junaškim Ahilom in Agamemnonom iz perspektive ujetnice. Pismo brez odgovora tako le še poglobi vtis o Ahilovi brezbriznosti do nje in potrdi njen sum, da so čustva enostranska. Ovidij pri tem to pesem lepo vpne v Homerjevo delo, saj ohrani vse elemente zgodbe, po drugi strani pa bistveno dodela lik Brizeide, ki je pri Homerju skorajda nima obstranska figura. Na podlagi ohranjenih zapisov je razvidno, da Grki sami niso nikdar razširili zgodbe o Brizeidi – je namreč le redko omenjena in nikdar ne nastopa kot glavni lik. Čeprav se je ohranilo kar nekaj tragedij o Ahilu, v njih Brizeida nima pomembnejše vloge, poleg tega v večini primerov ni dokazov, da bi njen lik kaj spregovoril, podobno pa tudi v drugih primerih, kjer se pojavi, ostaja bistveno obstranski lik.² Pesniki pri tem izpostavljajo dva motiva: na eni strani njeno zgodbo uporabljajo za ponazoritev moči ljubezni³ oziroma ljubezni do ženske nižjega statusa.⁴ Tudi v likovni umetnosti prevladuje prizor ugrabitve ali prihod Brizeide k Agamemnonu, medtem ko se ni ohranilo nobeno delo, ki bi upodobilo Brizeidino vrnitev k Ahilu. Jacobson

2 Howard Jacobson, »Ovid's Briseis: A Study of Heroides 3«, *Phoenix* 25.4 (1971): 331–356, tu 334–336. V epu *Kypria* je omenjena le bežno, v *Ajtiopidi* se verjetno ni sploh pojavila. V eni izmed pesmi jo omenja Kvint iz Smirne (3.544 isl.), njeno usodo pa predstavi tudi Propercij (2.9.9 isl.): v tej pesmi Brizeida objokuje Ahilovo smrt.

3 Tako npr. Propercij 2.8.35–36 in Ovidij, *Amores* 1.9.33.

4 Horacij, *Carmina* 2.4.2–4 in Ovidij, *Amores* 2.8.11.

zato zaključuje, da je »Brizeida imela v upodobitvah Ahilovega mita nedvomno svoje mesto, tudi izven homerskega konteksta, a očitno ni nikdar dosegla položaja, ko bi bila dovolj pomemben lik v mitski tradiciji izven njene vloge v *Iliadi*.«⁵ Prav to je po drugi strani omogočilo Ovidiju, da je lahko na podlagi lastne domišljije oblikoval njen neizdelan in neoprijemljiv lik iz homerske pesnitve in Brizeidino usodo v pesmi prikazal skozi njene oči in ne preko objektivnega pesnika, kot je to pred njim storil Homer. Tako nas bralce Ovidij prisili, »da na znamenite dogodke zremo z vidika okrasnega predmeta – osebe, ki je v antični epiki igrala zgolj manjšo in pasivno vlogo.«⁶

Že v prvih vrsticah se Brizeida zaveda razkoraka med sabo in Ahilom: medtem ko je sama barbarska sužnja, je junak v prvi vrsti njen novi gospodar in šele nato tudi njen moški. Čutiti je dvojnost med stalnim opravičevanjem, hkrati pa zase zahteva pravico – razpeta je med prošnjo in pritožbo (npr. vv. 67–69, 77, 91–92, 97–100), a na koncu ohrani svojo vlogo sužnje, ki mora ponižno čakati na gospodarjevo povelje. Njeno vlogo predmeta, ki si ga po voljo podajata kralja, še poudarja pogosta raba pasivnih oblik in raba osebnega zaimka v dativu ali akuzativu.⁷ To Jacobson ponazori z verzoma 9 in 10, v katerih Ovidij omenja prihod glasnikov Taltibija in Evribalta – podatke o likih je moral črpati neposredno pri Homerju, saj se ime Evribat v drugih virih skorajda ne omenja.⁸ Poleg tega je ta prizor slovesa opisan drugače kot pri epskem pesniku, saj Ovidijeva Brizeida ne odide brez besed, ni nemi lik, pač pa »nazorno in fizično prikaže svoja čustva nemoči, izgube in negotovosti.«⁹ Homer, nasprotno, njenega joka in samopoškodovanja ne omenja, pač pa s temi besedami opisuje njen odziv, ko zagleda Patroklovo truplo.

Posnemanje Homerja se tako lepo vidi v opisu darov, ki jih poslanci prinesejo Ahilu. Iz njenih besed je čutiti ljubosumje na dekleta, v katerem je prisoten tudi strah, da jo bo sedaj Ahil zamenjal in zavrzel, po drugi strani pa do njih občuti tudi sočutje, saj si delijo isto usodo, ki jo je zakrivil prav Ahil. Ovidij je tako v nasprotju s Homerjem opisal Brizeidino neposredno izkušnjo in s tem še povečal njeno bolečino. S takim opisom Ovidij po Jacobsonovem mnenju kaže, da se ta zaveda travmatičnosti tovrstne izkušnje, ki je v Brizeidi pustila trajne brazgotine in je zato sedaj povsem preplašena in obremenjena s preteklostjo. V svoji analizi tako opozarja na nenavadno pogostost izrazja za družinske člane. Brizeida tako vedno znova podoživlja izvorno izgubo družine, ki jo želi nadomestiti z Ahilom, njeno negotovost, dvom, strah in nemoč

5 Jacobson, »Ovid's Briseis«, 337–339.

6 Hermann Fränkel, *Ovid, a Poet Between Two Worlds* (Berkeley: University of California Press, 1945), 43.

7 Jacobson, »Ovid's Briseis«, 352–353.

8 *Ibid.*, 334–335.

9 *Ibid.*, 343.

pa le še poudarja pogosta raba vprašalnih stavkov, na katero opozori Jacobson.¹⁰ Čeprav Ovidij opis deloma prilagodi, je vir očiten, Jacobson pa ravno v nadaljevanju tega prizora vidi tudi »Ovidijevo najbolj očitno in umetniško manipulacijo Homerja«:¹¹ meni namreč, da se Ovidijeva Brizeida močno postoveti s Fojniksom, saj ju v prvi vrsti družijo skupen namen – prepričati Ahila v boj –, poleg tega pa tudi skupna usoda: oba sta Ahilu zelo blizu, z njim želi ta domov, oba sta doživela osebno tragedijo, Ahil jima predstavlja družino,¹² nenazadnje pa oba predstavita svojo verzijo zgodbe o Meleagru. Medtem ko želi pri Homerju Fojniks s to zgodbo Ahila poučiti, naj ne ravna enako, saj je ta z odlašanjem izgubil vse darove, pa ga Brizeida nasprotno spodbuja, naj ga posnema. Pri tem prikladno iz zgodbe izpusti posamezne podatke: tako recimo ne omeni, da je Meleager zaradi odloga izgubil darove, po drugi strani pa izrazito poudari, da ga je v boj prepričala žena in ne goreče mesto.¹³

Zanimiva je tudi Brizeidina prisega, da ni nihče od Mikencev v času ločitve od Ahila spal z njo – pri Homerju to Ahilu priseže sam Agamemnon, Ovidij pa je v svoji pesmi prisego še dodatno razširil. Jacobson v njej vidi paradoks, saj Brizeida prisega pri dejanjih (razdejanje mesta, uboj družine in moža), ki jih je zakrivil prav Ahil. V tem vidi podobnost med Brizeido in Priamom, ki v sklepnem prizoru *Iliade* poljublja roko morilcu svojega sina.¹⁴ Del Brizeidinega nagovora Ahilu dalje spominja na Andromahinin nagovor Hektorju iz šeste knjige *Iliade*, preden se ta odpravi v svoj poslednji boj. Ženski se na prvi pogled nahajata v različni situaciji: medtem ko je Andromaha srečno poročena s slavnim junakom, je Brizeida osamela sužnja na tujem, ki so ji pobili družino in razrušili dom. Toda vseeno ju družijo skupna preteklost, kajti obema je sorodstvo pobil prav Ahil – Andromahi Hektor predstavlja vse, kar ima, za Brizeido pa je to – ironično – Ahil. Obe se v nagovoru bojita, da bosta izgubili še zadnjo osebo iz svojega življenja, kar se zares zgodi. In da je ironija še večja, Andromaha po padcu Troje postane sužnja Ahilovega sina. Ker se Andromaha boji izgube moža, ga odvrta od boja, Brizeida pa ga iz istega razloga spodbuja v boj.

V verzih 113–122 ga obtoži, da se ne obnaša primerno, saj se namesto z vojno ukvarja z igranjem na liro in preživljanjem časa z lepim dekletom. V elegiji sta vojna in ljubezen nasprotni, tukaj pa Brizeida poziva Ahila v boj ravno zato, da bi ob tem obnovil še zvezo z njo. Za Brizeido je Ahil edini človek poleg Patrokla, s katerim je oblikovala tesnejšo vez – zaradi tega lahko ta nad njo izvaja popolno kontrolo. Čeprav se Brizeida zaveda enostranskosti svojih čustev, pa vendarle ne more prenesti misli, da bi Ahil odšel brez nje. Kljub temu Jacobson v svoji analizi ugotavlja, da »Brizeida ni upodobljena kot popolnoma slabotna in nedejavna, a

10 *Ibid.*, 343–346.

11 *Ibid.*, 347.

12 O Fojniksu gl. *Il.* 9.434–443, 447–457, 494–495.

13 Še na nekaj drugih razlik opozarja Jacobson, »Ovid's Briseis«, 348–349.

14 *Il.* 24.505 isl.

so njeni poskusi samouveljavitve in izrazi jeze (npr. v. 5, 21–42, 98–101) redki in navadno zadržani.«¹⁵ Ahila poskuša spodbuditi z izjavami, ki jih v resnici ne misli zares – pogosto ne govori iz ljubosumja, pač pa iz strahu, saj je najbolj boji prav tega, da bi ostala sama, medtem ko so grožnje njeno zadnje orožje, ki ga ima. Njen poziv, naj jo Ahil ubije, bi bil tako zanjo potrditev, da vendarle ni povsem brezbrizhen do nje. Jacobson vidi v Brizeidinem opravičevanju, obsedenosti z družino in želji po smrti odraz krivde, ker je edina preživela razdejanje in celo ljubi morilca njene družine. Hkrati opozarja na očiten konflikt med besedami in dejanji oziroma obljubami in dejanskim obnašanjem, ki se vleče čez celotno pesnitev – ker je Brizeida doživela mnogo neuresničenih obljub (npr. vv. 23–24, 53–54), besede sedaj zanjo nimajo nobene teže, so brezpredmetne, medtem ko so čustva tisto, kar lahko gane Ahila (npr. vv. 1–4, 11–12, 91 isl.).¹⁶

Razlika med Homerjem in Ovidijem je tudi v poteku dogajanja: medtem ko Homer zgodbo predstavi linearno, v eni povezani celoti, pa Ovidij to enovitost razbija v vrsto ločenih in individualnih delov (npr. vv. 27–38: prinos darov, 57 isl.: napoved odhoda, 92 isl.: zgodba o Meleagru, 129 isl.: prihod poslanca), ki jim sledi Brizeidin čustven odziv nanje. Jacobson vidi višek drame in retorike v verzih 57–58, ko se Brizeida v svoji pripovedi iz sedanjosti usmeri v nedoločeno prihodnost: junakinjo je tako postavil v trenutek največje krize, ko se odloča Ahilova in njena usoda. Ugotavlja, da je za Ovidijeva *Pisma* sicer »značilno, da strogo vzeto obstajajo le v enem zelo specifičnem in kratkem trenutku, vendar kljub temu vselej vsebujejo mit v celoti – sedanjost, preteklost in celo prihodnost.«¹⁷

Glej, odvedena Brizeida ti v branje pošilja to pismo –
pišem po grško, a v njem slišiš barbarski naglas.¹⁸

Videl boš zmočena mesta, kjer solze so zbrisale črke,
vendar imajo lahko solze vso težo glasu.

Če mi dovoliš, da malce potožim nad tabo, o mož moj,
moj gospodar, zares »malce« potožim, nič več.

5

Ni tvoja krivda, da naglo bila sem na dano zahtevo
kralju predana – čeprav vendarle ti si bil kriv.¹⁹

Brž ko sta pome s pozivom prišla Evribat in Taltibij,²⁰

15 Jacobson, »Ovid's Briseis«, 350.

16 *Ibid.*, 352–354.

17 *Ibid.*, 355.

18 Njeno pravo ime je bilo Hipodameja, ime Brizeida pa je dobila po očetu Brizu, Apolonovem svečeniku. Brizeida je bila iz Lirnesa blizu Troje, zato si Ovidij predstavlja, da je slabo znala grško. Grki so imeli vsa negrško govoreča ljudstva za barbarska.

19 Ahila morda res ne more kriviti za to, da jo je na ukaz predal kralju, lahko pa bi jo vendarle zadržal še nekaj dni pri sebi.

20 Evribat in Taltibij sta bila v *Iliadi* glasnika grške vojske pred Trojo, ki sta na Agamemnonov ukaz Ahilu odvzela Brizeido. Evribat je omenjen tudi kot Odisejev služabnik in glasnik, ki je bil cenjen zaradi svoje oskritosti in poštenosti. V mitologiji in klasični književnosti je Taltibij pogosto izvrševalec neprijetnih nalog, ki mu jih naložijo drugi.

že si predal me, da jaz spremstvo možem bi bila. 10
 Ko sta v začudenju večkrat izmenjala dolge poglede,
 sta spraševala molče, kje je zdaj najina strast.
 Zlahka odbil bi; bila bi vesela odloga te kazni.
 Jojme, na pot sem odšla, ne da bi dala poljub,
 pač pa točila sem solze brez konca, lase si pulčila, 15
 zdelo se je, da spet, reva, sem vojni ulov.²¹
 Večkrat želela s prevaro stražarja nazaj sem zbežati,
 vendar sovražnik bi bil, kdor bi me, plašno, ujel.
 Strah me bilo je, da kdo me ponoči zaloti med begom,
 da me kot deklo spodi k eni od Priama snah. 20
 Dal si morda me zato, ker si moral – ponoči ti manjkam,
 a me ne iščeš, in srd, ker omahuješ, plahni.
 Ko si predal me, Menójtijev sin²² na uho mi je šepnil:
 »Kaj je ta jok? Le hip mine in spet boš nazaj!«²³
 Nisi iskal me, Ahil, še proti vrnitvi spodbujaš! 25
 Res, kar privzemi naziv tega, ki ljubi srčno.
 Telamoniad²⁴ in Amintorjev sin²⁵ sta do tebe prispela,
 prvi sorodne krvi, drugi prijatelj je bil –
 dalje Laertov potomec,²⁶ da vrnem se v njihovem spremstvu,
 težo vseh vljudnih prošnja večal obilen je dar.²⁷ 30
 dvajset sijajnih posod – umetelnih izdelkov iz bronu,
 sedem tripodov,²⁸ prav vsak v teži, veččini enak.
 K tem so pridali še dvakrat pet meric talentov v zlatu,
 dali so dvakrat po šest žrebcev, navajenih zmag,
 zraven – odvečno darilo – še lezboške krasne mladenke, 35
 ki so jim zrušili dom in prepeljali jih sèm;
 slednjič ti je za soprogo – čeprav ne rabiš soproge –
 eno od treh hčera dal Agamemnonov rod.
 Če bi me ti od Atrida z enakim plačilom odkupil,
 mar ne bi dal teh darov, ki jih odklanjaš sedaj? 40

21 Glede Brizeidinea žalovanja in samopoškodovanja prim. *Il.* 19.295–299, kjer objokuje Patrokla.

22 Patroklos, Ahilov zaupni prijatelj. Menojtij je bil v grški mitologiji kralj v pokrajini Lokridi in eden izmed Argonavtov.

23 Glede opisa slovesa prim. *Il.* 1.298 isl. ter 329 isl.

24 Ajant, imenovan Veliki. Homer ga prikazuje kot enega največjih grških junakov pred Trojo. Télamon je bil v grški mitologiji kralj Salamine, ki se je udeležil pohoda Argonavtov.

25 Fojniks, v grški mitologiji sin argoškega kralja. Ker je na materino prošnjo zapeljal očetovo ljubico, ga je oče oslepil. Fojniks se je zatekel v Ftijo, kjer ga je gostoljubno sprejel Pelej in mu zaupal v vzgojo mladega Ahila. Pozneje je bil zvest prijatelj in svetovalec velikega junaka. Grki pa so ga izbrali za enega izmed poslancev, ki naj bi prepričali užaljenega Ahila, naj se vrne v boj.

26 Odisej, ki ga Homer prikazuje kot pogumnega, prekaljenega in spretnega moža. Laert je bil v grški mitologiji kralj Itake, eden izmed Argonavtov.

27 Glede opisa darov prim. *Il.* 9.122–130 in 135–147.

28 To so bile posode s tremi nogami.

S čim si zaslužim, Ahil, to tvojo brezbriznost do mene?
 Kam je nenadoma strast s takšno lahkoto odšla?
 Mar res nesrečna usoda nenehoma bednike muči,
 mar bo napočil kdaj čas, ki bo to zlo ublažil?²⁹
 Videla sem, kako si razrušil lirnejsko obzidje, 45
 sama pomemben del rodne zemljé sem bila.
 Videla brate sem tri, sorodne po rodu, usodi:
 padli takrat so – nam vsem ista je mati bila.
 Videla sem, ko soprog je na zemlji krvavi obležal,
 pljuča je komaj napel, ko ga zalila je kri.³⁰ 50
 Vendar vse svoje izgube sem s tabo lahko zapolnila:
 ti si mi bil gospodar, bil si soprog in moj brat.
 Dal si prisego pri materi svoji, vodnatem božanstvu,³¹
 rekel, da neka korist v tem je, da zdaj sem tvoj plen –³²
 mar le zato, da spodiš me kljub doti, ki nosim jo s sabo, 55
 da bi ubežal pred vsem, kar se ti daje z menoj?
 Zdaj že celo govori se, da hočeš ob jutrišnjem svitu
 zore odpluti od tu z Notom³³ oblačnim naprej.
 Brž ko novica o tem je zadela ob plašna ušesa,
 mi je zastalo srce, v prsih bilo ni krvi. 60
 Šel boš, a komu boš mene, nesrečnico, pustil, nasilnež?
 Kdo bo zavrženi dal milo uteho odslej?
 Prej naj me, prosim, znenada razpoka v zemlji pogoltne,
 ali rdeč ogenj sežge, ki je bil s strelo poslan,
 kot da brez mene bi vesla iz Ftije³⁴ vrtinčila morje 65
 in bi uzrla, da šle ladje so tvoje na pot.
 Če si res sklenil, da vrneš nazaj se k domačim penatom,³⁵
 nisem tovor, ki bi ladjo zelo obtežil.
 Tja ti sledim kakor plen zmagovalcu, ne žena soprogu,
 mojim se rokam poda volna, da stkem jo v nit. 70
 Daleč najlepša potomka ahajskih³⁶ soprog bo kot tvoja
 žena v posteljo šla s tabo – in naj bo tako;
 vredna je snaha potomcu Jupitra z ženo Ajgíno,³⁷

29 Prim. *Il.* 19.290 isl.

30 Glede opisa Ahilovega razdejanja prim. *Il.* 19.291–296.

31 Tetida, v grški mitologiji ena izmed Nereid, morskih nimf, ki je smrtniku Peleju rodila Ahila.

32 Pri Homerju je Brizeido ob rušenju mesta tolažil Patroklos, Ovidij ga zamenja z Ahilom in izpostavi kontrast z njegovim prejšnjim obnašanjem. Morda zato, da bi poudaril njeno odgovornost zanjo? (tako Jacobson, »Ovid's Briseis«, 347).

33 Notos je južni veter.

34 Ftija je bila Ahilova domovina – gre za pokrajino v Tesaliji.

35 Tj. hišnim bogovom.

36 Tj. grških. Ahaja je bila sicer pokrajina v Grčiji, po kateri so bili naposled poimenovani vsi Grki.

37 Ajak je bil v grški mitologiji Pelejev oče in Ahilov ded. Veljal je za pravičnega in nepodkupljivega, zato je po smrti postal sodnik v podzemlju.

ki mu je starec Nerėj hotel postati pratast.³⁸
 Jaz pa ponižno vršila nalóge kot tvoja bom dekla, 75
 s preslico predla bom nit, lajšala breme vreten.
 Prosim le, naj ne trpinči preveč me ta tvoja soproga,
 slutim pa, da mi z njo ravno prijetno ne bo.
 Níkdar ne pusti, da puli lase mi, ko ti bi bil poleg
 in bi brezbrížno dejal: »Moja bila je nekoč.« 80
 To bi prav rada prestala, da le ne pustiš me prezrte
 – joj, kako mi ta strah, revi, pretresa kosti!
 Čakaš morda še kaj več? Agamemnon kesa se togote,
 klavrna Grčija – glej, padla ti je pred nogé.
 Ti, ki nad vsemi zmaguješ, premagaj še trmo in jezo.³⁹ 85
 Mar naj nam Hektor še dlje trumo Danajcev mori?
 Zgrabi za meč, Ajakíd,⁴⁰ še prej pa si mene pribori,
 saj ti naklonjen je Mars: množico mož z njim zatri!
 Vzrok za prepír sem bila, a zdaj naj togoto ustavim,
 ker sem bridkosti izvor, naj bom sedaj še mejnik. 90
 Naj ti v sramoto ne bo, da mojim pozivom ustrežeš –
 ženi na ljubo je vzel bojno opravo Ojníd.⁴¹
 Slišim, kar tebi je znano – da mati preklela je sina,
 svoje življenje in up, ker ji je brate pobil.
 Vojna bila je, a on je ves besen odložil orožje, 95
 v trmi naposled odšel, domu odrekel pomoč.
 Srečnica žena: edina je mogla moža omehčati!⁴²
 Jaz pa, nasprotno, zaman tebi vse to govorim.
 Vendar ti nič ne zamerim, saj nisem veljala za ženo,
 tudi če sem na poziv večkrat ležala s teboj.⁴³ 100

38 Nerej je bil v grški mitologiji morsko božanstvo, bil je oče 50 morskih nimf, t. i. Nereid. Veljal je za blagega, razumnega in pravičnega boga, poleg tega pa je imel preroški dar in sposobnost spreminjanja oblike.

39 Prim. *Il.* 9.496.

40 Ajakov potomec = Ahil.

41 Ojnejev sin = Meleager. Ojnej je bil kalidonski kralj, ki je z Altajo imel sina Meleagra, slavnega lovca in enega izmed Argonavtov. Ker je Ojnej pozabil prinesiti Artemidi žrtveni dar, je ta poslala strahovitega merjasca, da bi opustošil Kalidon. Meleager ga je z drugimi grškimi junaki naposled uspel obvladati: prva je merjasca ranila Atalanta, zaradi česar ji je junak kot trofeji odstopil glavo in kožo zveri. Nad tem so se pritožili sorodniki kraljice Altaje in izbruhnila je krvava vojna. V obračunu je Meleager pobil svoje strice in s tem priklical nadse strašno materino prekletstvo. Junak se je nato umaknil iz boja in privolil v vrnitev šele takrat, ko so bili njegovi sobojevniki v težavnem položaju – omehčala naj bi ga prav žena. Kot Ahilu naj bi bilo tudi njemu usojeno umreti kmalu po zmagi nad sovražniki. Njegova mati naj bi namreč kmalu po njegovem rojstvu slučajno slišala boginje Usode, ki so rekle, da bo otrok živel, dokler ne bo dogorela trstika, zapičena v ogenj. Ko so boginje odšle, je mati skrivaj vzela trstiko in jo shranila. Toda ko je Meleager pobil njene brate, je trstiko zažgala in junak je v divji vročici naposled umrl.

42 Po eni različici Alkíona, po drugi Kleópatra. Po eni izmed razlag naj bi po Meleagrovi smrti storila samomor. Glede Fojniksove različice zgodbe prim. *Il.* 9.347–348.

43 Db. »sem šla v gospodarjevo posteljo«.

Spomnim se, da me je jétnica večkrat z »gospo« naslovila:
 rekla sem ji, da mi s tem sužnost še bolj oteži.
 Vendar prisegam pri ljubih kosteh, ki napol jih je zemlja
 v grobu prekrila, da res vselej častila jih bom;
 dalje pri hrabrem zanosu treh bratov, zdaj varuhov mojih, 105
 ki so popadali v smrt za domovino in z njo;
 dalje pri najinih glavah (te družno sva skupaj sklenila);⁴⁴
 dalje pri mečih in vseh kopjih, ki znana so mi –
 – da se nihče od Mikencev v postelji z mano ni združil.⁴⁵
 Če bi lagala, lahko tu me takoj zapustiš. 110
 Če pa jaz tebi bi rekla, junak moj: »Še ti mi prisezi,
 da si le z mano užil rádost,« odrekel bi mi.
 Grki⁴⁶ trdijo, da silno žaluješ – v resnici na strune
 brenkaš in v topel objem stiska te nežno dekle.⁴⁷
 In če bi kdo te povprašal, zakaj ne želiš se boriti? 115
 Boj je nevaren, a zvok strun ti ugaja in strast.⁴⁸
 Varneje je na ležišču ležati v objemu dekleta,
 s prsti izvabljati zvok, trakijske lire napev,
 kakor držati z rokami za ščit in zašiljeno kopje,
 vtem ko čelada vse bolj stiska naglavne kosti. 120
 Toda junaška dejanja bila so ti ljubša od varnih,
 slajša je slava bila, ki bi jo v boju dobil.⁴⁹
 Ali si vojne grozote prestajal le, da bi ujel me,
 da bi porazil moj dom, zmago si v slavo prištel?
 Prosim, naj bog ti pomaga, da mogel krepkó bi zagnati 125
 pélijsko kopje,⁵⁰ da to šine čez Hektorjev bok.
 Mene pošljíte, Danajci! Gospoda za vas bom prosila,
 nesla bom mnogo zahtev, mednje zmešala poljub.
 Več dosežem lahko, verjemíte, kot mogel bi Fojniks,
 mojster besed Odisej ali pa Tevkrov bi brat.⁵¹ 130
 Dosti zaleže že to, ko z vajeno roko objamem
 vrat mu, opomnim oči, da sem ponovno ob njem.
 Res si lahko bolj surov, bolj divji kot rodni⁵² valovi,

44 Sinonim za ljubezensko zvezo.

45 Pri Homerju prisega Agamemnon (prim. *Il.* 9.274–276).

46 Db. »Danajci«.

47 Verjetno Diomeda, Forbantova hči, ki jo omenja Homer: z njo naj bi se Ahil tolažil v času, ko mu je bila odvzeta Brizeida.

48 Db. »Venera«, poosebljena ljubezen.

49 Ahilu je bila dana izbira med dolgim in neslavnim ter kratkim in slavnim življenjem – odločil se je za slednje.

50 Tj. tesalsko – imenovano po gori Pélion v Tesaliji. Homer pripoveduje, da je bila Ahilova sulica tako težka, da jo je lahko zavihtel le on.

51 Ajaks, ki je bil Tevkrov polbrat – imela sta skupnega očeta Telamona.

52 Db. »materini«.

vendar med molkom te jaz s solzami spet pridobim.
 Zdaj pa – da oče Pelej bi dopolnil vsa leta življenja, 135
 da bi imel tak uspeh Pir, ko bi v vojno odšel⁵³ –
 name ozri se, pogumni Ahil, na vznemirjeno žensko,
 ki jo, ubogo, moriš s krutim odlogom namer.⁵⁴
 Če pa se tvoja ljubezen v odpor je morda spremenila,
 v smrt me prisili, če naj dalje brez tebe živim! 140
 Siliš me s tem, kar počneš: odšla sta telesna lepota,
 zdrava rdečica,⁵⁵ le up nate ohranja me tu.
 Če me ta up zapusti, sledila bom možu in bratom,
 tebi bo štel v nečast, da si ukazal mi smrt.
 Toda zakaj bi ukazal? Izvleci svoj meč, ga zasadi 145
 v prsi, obilo krvi mi bo priteklo iz ran.
 Vame naj cilja tvoj meč, s katerim lahko bi prebodel
 prsi Atridu, če to dala boginja bi ti.⁵⁶
 Raje mi pusti življenje: po zmagi bilo je darilo
 zame sovražnico, zdaj prosim kot ljubica zanj. 150
 Nudil Neptunov bo Pergam⁵⁷ obilico teh, ki jih zlahka
 zmagaš, sovražnik naj dá druge možé za pboj.
 En sam ukaz si želim – pa naj se pripravljaš na plovbo
 ali ostajaš, kjer si: k sebi mi véli, gospod.⁵⁸

Polonca Zupančič
Škofijska Gimnazija Vipava
polonca.etc@gmail.com

53 Pir je v grški mitologiji sin Ahila in Likomedove hčerke. Po Ahilovi smrti je reorganiziral grški tabor in se odlikoval po pogumu.

54 Db. »prenehaj me moriti z neomajnim odlogom (sc. namer)«.

55 Db. »telo in barva«.

56 Mišljena je Minerva oz. Atena, za katero Homer pravi, da je obrzdala Ahila, ko je potegnil svoj meč proti Agamemnonu.

57 Po legendi naj bi Neptun pomagal pri gradnji Troje.

58 Db. »saj imaš kot gospodar to pravico«.